

Hållbar slamhantering - SOU 2020:3

Sammanfattning

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) delar utredningens utgångspunkter avseende riskbedömning. SKR avstyrker utredningens förslag alternativ 1 och tillstyrker utredningens förslag alternativ 2. SKR tillstyrker utformningen av förslaget om krav på återvinning av fosfor men anser att potentialen för återföring i relation till kostnaderna för det behöver analyseras bredare. SKR tillstyrker att dispenser som meddelats med stöd av 15 kap. miljöbalken för s.k. eget omhändertagande ska utgöra undantag från de nya kraven.

Riskbedömning avseende hantering och spridning

SKR delar utredningens bedömning att försiktighetsprincipen är en utgångspunkt för att långsiktigt säkra hälsa och miljö från skadliga ämnen. Hur risker kan hanteras proportionerligt bör styra tillämpningen. Riskerna behöver även vägas mot andra samhällsmål.

Kunskapsläget kring skadliga ämnen i avloppsslam och förbättras kontinuerligt. SKR delar utredningens uppfattning att ett mer aktivt förhållningssätt även bör gälla svenska förhållanden där regelverk och övervakning behöver skärpas tillsammans med de certifieringssystem som utvecklas kring spridning av avloppsslam och återföring av växtnäringsämnen.

SKR menar att utgångspunkten måste vara att de allra farligaste ämnena ska fasas ut helt och att innehållet i avloppsslammet inte bör vara det primära målet. Fokus bör vara på att minska cancerogena, mutagena, reproduktionsstörande, långlivade och bioackumulerande ämnen i samhället i stort. Där måste EU:s kandidatlista vara utgångspunkt och Sverige vara aktivt på EU nivå.

Förbud mot att sprida avloppsslam

Regeringen har i remissmissivet framfört önskemål om att särskilt få synpunkter på utredningens alternativ 1. SKR avstyrker det förslaget.

Mot bakgrund av de analyser som ligger till grund för betänkandet konstaterar utredningen att riskerna med spridningen inte är sådana att de motiverar ett fullständigt förbud. SKR menar att spridningen av avloppsslam måste kravställas med dagens och morgondagens förbättrade kunskaper som grund. Utredningens alternativ 1 inte ger rätt förutsättningar för en adaptiv hantering av nya kunskaper inom ramen för ett cirkulärt tänk.

SKR tillstyrker utredningens alternativ 2. SKR anser att alternativ 2 ger en tillräcklig möjlighet till hantering av risk som tar sikte på flera samhällsintressen. SKR anser att det är lämpligt att kravställning för spridning av avloppsslam på produktiv jordbruksmark sker successivt i anslutning till nationella kontrollstationer. SKR menar att det i utredningens alternativ 2 föreslagna regelverket ger förutsättningar både för att arbeta aktivt med förbättrad slamkvalitet på lokal nivå och för att nya rön ska kunna beaktas i myndighetsföreskrifterna.

SKR anser att alternativ 2 är förenligt med miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö och de av regeringen bestämda preciseringarna av målet: den sammanlagda exponeringen för kemiska ämnen via alla exponeringsvägar inte är skadlig för människor eller den biologiska mångfalden och användningen av särskilt farliga ämnen har så långt som möjligt upphört.

Med anledning av det nyligen remitterade betänkandet från Biogasmarknadsutredningen (SOU 2019:63) vill SKR framhålla att ett förbud att använda avloppsslam på jordbruksmark och annan mark avsevärt försvårar möjligheten att ta emot externt organiskt avfall på reningsverken. Potentialen att öka biogasproduktion vid reningsverk bygger på ökat mottagande av externt organiskt avfall. Utredningens förslag alternativ 2 innebär en betydligt större möjlighet att utnyttja potentialen, och möjlighet att ställa relevanta krav. SKR vill framhålla att det är positivt att man arbetar vidare med läkemedelsrening.

SKR tillstyrker att genomförandet genomförs med stöd av bemyndigande i 9 kap. 5 § miljöbalken och vill framhålla vikten av ett tydligt avgränsat bemyndigande då bestämmelsen i övrigt tar sikte på ett stort antal miljöfarliga verksamheter.

SKR tillstyrker att dispenser som meddelats med stöd av 15 kap. miljöbalken för s.k. eget omhändertagande ska utgöra undantag från de nya kraven. SKR vill lyfta att dispenser för s.k. eget omhändertagande som meddelats med stöd av 15 kap. 25 § miljöbalken (tidigare 15 kap. 18 § tredje stycket) kan tillåta olika typer av hantering som innefattar slam och att det behöver tydliggöras om alla dispenser ska omfattas av undantag.

Återvinning och cirkulär återföring av fosfor och andra näringsämnen

SKR delar utredningens uppfattning om att återvinning och återföring av andra växt-näringsämnen och kol behöver adresseras bredare i framtiden. SKR anser att utredningen förtjänstfullt har fullföljt sitt uppdrag att utreda vilka möjligheter som finns till fosforåtervinning och lämna förslag om hur krav på återvinning av fosfor i avloppsslam kan genomföras. Som utredningen framhåller är återföring av det återvunna materialet till jordbruket ett problem. Inför slutlig lagstiftning behöver säkerställas att de kostnader som är förenade med att genomföra regelverket är proportionerliga i förhållande till den fosforåterföring som kan ske genom förändringarna. Dvs. en bredare analys än vad som har legat inom utredningens uppdrag krävs. Det är viktigt att krav

på ny teknisk infrastruktur, som i slutändan kommer att belasta avgiftskollektivet, är långsiktigt hållbara.

Med det sagt tillstyrker SKR utredningens förslag att krav på återvinning av fosfor riktas mot allmänna avloppsreningsanläggningar med en tillståndsgiven anslutning av avloppsvatten med en föroreningsmängd som motsvarar mer än 20 000 pe. SKR tillstyrker även förslaget om tid för införande och vill poängtera att det krävs gott om tid för att bygga en ny infrastruktur och skaffa nya eller uppdaterade tillstånd.

Uppströmsarbete

SKR tillstyrker utredningens förslag om att Naturvårdsverket ska koordinera det nationella arbetet med uppströmsarbete och kvalitetssäkring av avloppsfraktioner. SKR vill framhålla vikten av att det kommande arbetet får en god lokal förankring genom referensgrupper, inte bara remissinstanser.

Behov av stöd för etablering och kompetens

SKR anser, liksom branschorganisationen Svenskt Vatten, att det finns ett stort behov av stöd från Naturvårdsverket för förstudie, pilotförsök och mindre fullskaleförsök med fosforåtervinning. Beslut om stöd behöver fattas tidigt.

Konsekvenser av utredningens förslag

SKR vill framhålla att det finns kritik mot de kostnader som beräknats drabba verksamheterna, och i förlängningen taxekollektiven. Svenskt Vatten har i sina beräkningar av kostnader för ett totalförbud kommit till helt andra belopp. Det kan läggas till att kostnaderna drabbar verksamheter som, oaktat förslagen i utredningen, står för stora ekonomiska utmaningar.

Sveriges Kommuner och Regioner

Anders Knappe
Ordförande